Romanoslavica vol. XLVII nr.1

LOCALIZAREA INTERFEȚELOR DE UTILIZARE: O PROVOCARE SAU UN SIMPLU EXERCIȚIU DE WEEKEND?

Sorin PALIGA

Localizing the dialogues when running an operating system or an application has become an interesting activity over the last two decades. The breathtaking spread of computer technique has led to a larger and larger use of computers, which has thus reached social strata with a lower level of linguistic capabilities, even if we refer to English. The real number of those capable of mastering English at a good level is lower than currently acknowledged.
The paper focuses on an activity rarely approached as a university discipline in Romania, even if it clearly represents a chapter — or a subchapter at the worst — of translation techniques. Translating the computer dialogues has remained an isolated, not rarely chaotic activity, without any coherent approach and without any norms. The users, mainly those without a good knowledge of English, are the direct and innocent victims of such a situation.
The paper, seemingly the first such approach in the field, sums up the main problems and suggests some further steps in order to improves the current situation.

Key words: localization, graphical interface, user-machine dialog, translation technique, norms

Introducere

Calculatorul a luat locul hârtiei de scris ș i al tipografiilor. Este un truism. Răspândirea sa ar fi trebuit să fie însoț ită ș i de traducerea interfeț ei de utilizare, lucru care – în România, spre deosebire de alte ț ări, inclusiv ț ări învecinate, cum ar fi Ungaria sau Polonia – s-a produs extrem de lent. Fenomenul are, se pare, ș i motivaț ii sociale, poate de psihologie de grup. Primul sistem de operare „localizat" (altfel spus „tradus") în limba română a fost Mac OS 7.6.1, lansat în ianuarie 1997 ș i tradus („localizat") în cursul lunilor următoare. Efortul s-a dovedit un răsunător, ș i neaș teptat, insucces! Utilizatorii români, în cea mai mare parte educaț i ș i cu suficiente cunoș tinț e de engleză – eventual de alte limbi, dacă engleza nu era bine stăpânită – au considerat inutil, pe alocuri hilar să citeș ti mesajele calculatorului (de fapt, ale sistemului de operare) în limba română. Surprinsă de eș ec (nu ne putem îndoi), compania Apple a abandonat ani la rând tentativa de a mai localiza sistemul de operare în limba română, reluând procesul doar recent, odată cu localizarea sistemului de

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

operare pentru iPhone, un produs bine vândut și în România. În plus, spre deosebire de un calculator, mai ales un calculator din anii '90, iPhone este un produs popular, nefiind chiar rare situații le când utilizatorul nu știe suficient de bine engleza pentru „a se descurca" în comenzile relativ complicate ale sistemului de operare. O spunem răspicat de la început: localizarea sistemului de operare pentru iPhone (numit iOS) este un succes, deși – pe alocuri – ar putea fi găsite soluții mai bune. Este însă firesc să fie așa, deoarece orice traducere este perfectibilă, iar ceea ce se numește convențional „localizare" nu este altceva decât un caz particular de traducere sau, poate, un capitol ori un subcapitol al tehnicii traducerii.

De atunci încoace (respectiv de pe la jumătatea anilor '90), localizarea interfeței grafice în limba română a fost finalizată și de compania Microsoft, atât pentru sistemul său de operare Windows, cât și pentru suita mult folosită Microsoft Office. Paralel, eforturi au fost întreprinse și de mulți dintre cei implicați în așa-numitul „soft liber" (*free software*), mai ales de cei care dezvoltă aplicații pentru distribuții le Linux. Relativ recent, două distribuții Linux foarte populare au fost localizate în limba română: Ubuntu și Gentoo. Este un succes, mai ales dacă ținem seama de faptul că efortul a fost făcut de tineri care nu au fost remunerați pentru efortul lor. Și aici, un ochi vigilent și critic va găsi destul stângăcii ori va constata soluții greu acceptabile. Totuși, nu putem trece cu vederea faptul că s-a reușit localizarea integrală (ori cvasiintegrală) a interfeței grafice. Și aici, pot fi găsite destule stângăcii, dar – pe ansamblu – apreciem că este un succes, mai ales dacă ținem seama de amploarea demersului.

Să definim domeniul: ce este localizarea?

Localizarea este, așadar, procesul de traducere a interfeței grafice a sistemului de operare și/ sau a aplicații lor folosite în cadrul unui anume sistem de operare. Termenul localizare, nu traducere, este folosit – mai ales – în acest context. De fapt, așa-numita localizare nu este altceva decât traducerea unor termeni, unor dialoguri care au loc între om (= utilizatorul) și mașină (= calculatorul). În stadiul actual al dezvoltării aplicații lor și al sistemelor de operare, dialogul om-mașină se realizează prin intermediul unor texte prestabilite de tip mesaj-dialog, existând însă și posibilitatea unor comenzi vocale, foarte utile – mai ales – nevăzătorilor ori persoanelor cu vedere foarte slabă. Ne vom referi în continuare însă exclusiv la textele afișate pe ecran, respectiv la opțiunile pe care le are utilizatorul.

Oricât ar părea de paradoxal, procesul localizării sistemelor de operare și al aplicații lor aferente nu a fost deloc bine primit în România! Am citat mai sus surpriza cu care compania Apple, pe la jumătatea anilor '90 ai secolului trecut, constata că „românizarea" sistemului său de operare nu avea să aibă niciun fel de succes! Surpriza era cu atât mai mare, cu cât tentative similare, produse în diverse alte țări, europene și

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

neeuropene, fusese încununată de succes. Pentru a înț elege fenomenul, fără doar ș i poate interesant în sine, vom dori să trecem în revistă aspectele considerate de noi drept relevante, măcar pentru a defini contextul în care s-au desfăș urat evenimentele. În final, vom analiza situaț ia actuală ș i vom propune unele soluț ii de viitor.

În primul rând, s-a putut constata că românii, în procent covârș itor, nu au folosit efectiv sistemele de operare traduse ș i/ sau aplicaț iile aferente, deș i acest lucru era, la un moment dat, posibil. Nu avem la dispoziț ie o statistică oficială (companiile producătoare nu au publicat asemenea statistici sau, cel puț in, autorul acestor rânduri nu a avut acces la ele), dar – din informaț iile nesistematizate, culese de la diverș i utilizatori, unii fără cunoș tinț e de engleză sau având doar cunoș tinț e sumare de engleză – românii folosesc rar Windows în română ș i/ sau MS Office în română. Un procent covârș itor de mare preferă să folosească versiunea engleză, rar versiunea franceză, germană sau spaniolă; restul utilizatorilor, din informaț iile pe care le avem, lucrează cu – din motive practice – cu versiunea în limba ț ării în care îș i au domiciliul. Sistemele de operare ș i numeroase aplicaț ii aferente sunt localizate în multe limbi, în multe limbi de circulaț ie dar ș i în limbi de circulaț ie restrânsă sau limitată (limbi scandinave, polonă etc.).

Pe de altă parte, există categorii de persoane care, de voie sau de nevoie, au învăț at să folosească un calculator, de la salariaț ii unor instituț ii ale statului până la diverș i utilizatori profesioniș ti sau nu (ingineri, profesori, elevi, studenț i etc.) Mulț i au simț it, totuș i, nevoia unei interfeț e grafice în limba română. Ș i în aceste situaț ii însă, se preferă folosirea limbii engleze[1].

Analiza (empirică sau cum s-ar putea numi) ne face să credem că am asistat la un proces de tip „cerc vicios”: localizarea a apărut târziu ș i, când a apărut, a părut prost făcută, stângace, pe alocuri hilară. Drept urmare, reacț ia a fost, mai degrabă, de respingere. În lipsa unei reacț ii corespunzătoare (*feedback*), autorii localizării nu au avut o percepț ie clară a lucrurilor bine făcute ș i a celor stângace. Impresia noastră este că ș i astăzi, după ani de la apariț ia primelor localizări (databile, cum spuneam, în anii 1996–1997), cei mai mulț i utilizatori resping folosirea interfeț ei grafice în limba română, indiferent de sistemul de operare folosit. Conform unor date greu de verificat, deoarece nu există un studiu temeinic, (relativ) puț ini ori foarte puț ini utilizatori folosesc Windows în limba română ș i, tot puț ini (deș i, procentual, ceva mai mulț i) folosesc MS Office în limba română.

Mai este un detaliu, poate cel mai important, ș i care ar explica de, deocamdată cel puț in, localizarea interfeț elor grafice nu a avut succes: chiar dacă interfaț a s-a tradus în limba română, nu s-au tradus aș a-numitele tutoriale, respectiv manualele de utilizare. De asemenea, nu s-a tradus foarte importanta funcț ie *Help* (Ajutor), astfel că utilizatorul citeș te – pe cât poate – tutorialul/ ajutorul în engleză, care însă face trimiteri

[1] Informaț iile neoficiale, deci greu verificabile, afirmă că utilizatorii au reinstalat versiunea engleză a sistemului de operare dacă li s-a oferit iniț ial spre utilizare un calculator cu sistemul de operare în limba română!

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

terminologice ș i/ sau prin intermediul capturilor de ecran, la termeni ș i la situaț ii în limba engleză. Ca atare, dacă ar folosi interfaț a în română, ar trebui ca permanent să-ș i dea seama de echivalentul terminologic, ceea ce, să recunoaș tem, este un impediment major. Pentru a avea efectiv succes, este clar că interfaț a ș i manualul trebuie să folosească acelaș i limbaj: să fie în aceeaș i limbă ș i să folosească aceiaș i termeni. Or, în realitate, este exact invers. Concluzia mi se pare evidentă ș i explică de ce, în bună parte, localizările nu au avut succes: nu au fost sincronizate cu apariț ia unor manuale de utilizare, unor tutoriale, tot în limba română. Este destul de clar că, un utilizator, pentru a-ș i optimiza performanț ele, va alege varianta cea mai confortabilă, respectiv interfaț a în limba engleză, deoarece ș i manualul de utilizare ș i/ sau funcț ia *Help* este/ sunt tot în engleză.

Pe de altă parte, nu putem ignora realitatea că în ț ări precum Franț a, Germania, Ungaria sau Polonia fenomenul este exact invers, respectiv sunt (foarte) rari cei care folosesc sistemul în altă limbă decât limba naț ională a ț ării respective. Fenomenul – social sau nu, implicând ș i o anume psihologie de grup – ar merita o analiză mai atentă, eventual la nivel de investigaț ie sociologică. Deoarece autorul acestor rânduri nu este sociolog, nu putem aborda problema din acest unghi. Ne permitem însă să analizăm problema din **punctul de vedere al tehnicii traducerii**.

În primul rând, câteva observaț ii de principiu.

– Localizarea, spre deosebire – de exemplu – de traducerea unui text literar, nu implică imaginaț ie creatoare, nici variaț ii prea mari de la un domeniu la altul; din contra, ea trebuie să fie relativ uniformă ș i să aibă o anume „coerenț ă situaț ională”, respectiv să fie identică ori măcar similară în toate situaț iile în care apare identic sau similar. De exemplu, termenul *Cancel*, foarte frecvent folosit, traductibil în mai multe feluri (a anula, a opri, a renunț a la ceva etc.), ar trebui să fie tradus mereu la fel. Este drept că ș i în engleză sunt aplicaț ii în care termenul *Cancel*, în anumite secvenț e, este înlocuit cu *Discard* (de exemplu în aplicaț ia *OpenOffice*). Aici este însă vorba de ceva intenț ionat, respectiv creatorii aplicaț iei au dorit să folosească alt termen decât s-a folosit în MS Office.

– În aceleaș i timp, localizarea ar trebui, pe cât posibil, să surprindă stilul originalului. Nu rareori, termenul englezesc este glumeț , ș ugubăț chiar; sau este un termen pur tehnic, unde gluma nu are ce căuta, din contra, ar trebui folosit un termen cât mai precis, acceptat de comunitatea de specialiș ti unde este folosit. În mod de-a dreptul ciudat, româna – adoptând, de exemplu, termenul *mouse*, grafiat ș i *maus* – nu numai că nu a găsit de cuviinț ă să găsească ceva glumeț , cum este – evident – în original (*ș oarece*, eventual *ș oarec*, *ș oricel*), ci a introdus abrupt în limbă un cuvânt englezesc, abandonând orice tentativă de echivalare. Notăm, în treacăt, că franceza a adoptat, pentru aceleaș i termen, echivalentul neaoș (*souris*); similar, ceha – pentru a da un

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

exemplu dintr-o limbă slavă – a adoptat *myš, myška* etc[1]. Nu este de-a dreptul ciudat că o limbă considerată limba unui popor glumeț , în general optimist – românii – „sare" peste tonul glumeț al originalului și adoptă brut și brutal chiar termenul din original, fără nicio tentativă de glumă? Acest lucru ar fi trebuit să dea de gândit de la bun început... Și *mouse* nu este o întâmplare ci, mai degrabă, regula.

Din cele spuse mai sus rezultă, cu relativă claritate, că localizarea nu este întrutotul o „traducere tehnică", dar nu este nici una propriu-zis literară, deși – nu rareori – fantezia și contextul trebuie să joace un rol important, deoarece nu sunt deloc rare cazurile când nu se poate traduce „cuvânt cu cuvânt", ci căutându-se o soluție echivalentă care, adesea, poate fi radical diferită de originalul englez, dacă situația o impune.

Revenind la chestiuni generale, putem nota că dialogul om-mașină este presărat, în general, de expresii uzuale, de cuvinte simple, uneori de cuvinte tehnice alternând cu termeni uzuali, adesea colocviali, uneori glumeți, alteori „serioși", mai mult sau mai puțin „tehnici". Dacă ținem seama de aceste repere, constatăm că localizarea nu este deloc cel mai ușor lucru în tehnica traducerii. Constatăm, nu fără surprindere, că – deși de o mare importanță în „economia" zilelor noastre – tehnica localizării aplicațiilor și a sistemelor de operare a scăpat total de sub controlul filologilor și al traducătorilor, fiind lăsată aproape exclusiv în grija inginerilor IT. Autorul acestor rânduri este, mai degrabă, o excepție, în orice caz o situație deloc tipică. Nu dorim, evident, să corectăm erorile dintr-un condei ci, eventual, să-i atragem pe colegii de breaslă într-o acțiune interesantă și care, în contextul descris, încă nu a intrat în cabinetele de lucru ale facultăților de limbi străine din România. Noi nu cunoaștem nicio tentativă la nivel universitar de a considera problema localizării un capitol ori un subcapitol al tehnicii traducerii cum ar trebui să fie, după părerea noastră.

Așadar, cum localizăm? Un studiu de caz.

Ne-am implicat, mai mult sau mai puțin în întâmplător, în activități le de localizare începând cu anul 2003. Pe atunci, descopeream un procesor de text cu totul remarcabil, *Mellel*, adecvat muncii cu texte multinaționale (tot atunci, redactam, alături de colega noastră Mariana Mangiulea, revista „Romanoslavica" și am folosit efectiv aplicația mențională timp de câțiva ani; cu această aplicație s-au creat și primele numere ale „Romanoslavicii" în format PDF). Având unele nelămuriri, am scris autorilor aplicației și, treptat, s-a conturat ideea localizării sale în limba română (creatorii săi apreciau că româna ar trebui inclusă în pachetul de localizări). Deși nu aveam nevoie propriu-zis de o aplicație în limba română, tentativa mi se părea

[1] Pentru scopul limitat al acestui articol, nu am putut face o analize faptică pe un număr mai mare de limbi, dar – în multe situații – termenul *mouse* a fost tradus în limba respectivă.

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

oportună, măcar pentru a vedea cum se lucrează efectiv în domeniul localizării. Era ceva nou și pentru mine, ca profesor-traducător, dar și multor altora. Localizarea sistemului Mac OS 7.6.1 era deja istorie (trecuseră de atunci circa 8 ani și prea puțini îți mai aduceau aminte de eforturile de atunci). Am avut însă la dispoziție un manual de utilizare al aplicației *Claris* 2.1 care, aproximativ concomitent sistemului de operare, fusese localizată în română (iată deci de relație dintre localizarea aplicației și manualul de utilizare era știută încă de atunci). Termenii folosiți erau, în multe cazuri, echivalabili și pentru *Mellel*.

Al doilea element, tot aleator, a fost că, la îndemnul lui Cristian Secară, entuziast în implementarea unei codificări corecte a literelor românești *ş* și *ţ* în sistemul Windows (care, pe atunci, folosea incorect *s* ș i *t* cu sedilă, nu cu virgulă), am participat la câteva serii de discuții pe această temă. Deși nu era vorba, propriu-zis, de localizare, lucrurile se legau în ceva relativ coerent: la acele întâlniri, s-au discutat și unele chestiuni de localizare.

Experiența acumulată în ambele cazuri – localizarea aplicației *Mellel* și discuțiile din grupul de lucru privind implementarea unui sistem coerent de codare pentru română – s-a concretizat în primele versiuni ale localizării aplicației *Mellel* precum și în versiuni ale unor tastaturi de limba română, complementarea celor cu care venea sistemul de operare Mac OS X (Cristian Secară crease unele pentru Windows, vezi referințele din webografia de la final). Lucrul pe concret este totdeauna cel mai eficient. Încercăm să prezentăm în continuare problemele întâmpinate atunci, unele nerezolvate până azi.

Ce probleme se iviseră?

Prima și cea mai serioasă, nerezolvată nici până azi, este de abordare: dialogurile din engleză suferă de ambiguitate, formele putând fi și substantive și verbe. Pentru română însă, trebuie luată o decizie: nu și verbe și substantive, ci verbe SAU substantive. Încă de atunci, se conturaseră niște forum-uri de discuții. Părerile erau, ca și azi – de altfel – împărțite, pozițiile adoptate erau, mai degrabă, „impresioniste", dictate de părerile cuiva despre o anume temă. Câteva exemple vor fi mai edificatoare decât prea multă teorie.

Una dintre cele mai aprinse discuții, neîncheiată nici astăzi, se referă la folosirea verbelor, întrebarea fiind: se vor folosi la persoana a II-a singular sau la persoana a II-a plural, respectiv se va folosi, oare, pluralul politeții? Deși întrebarea poate părea hazlie, vă asigur că nu a fost și nu este hazlie; s-au încrucișat multe săbii și a curs mult sânge pe altarul localizării tocmai pe această temă! Și nu a fost deloc amuzant...

Iată ce ne spune, de exemplu, un ghid al localizării (http://i18n.ro/ Ghidul_ traducatorului_de_software). Redăm, pentru edificare, doar partea de început a „recomandărilor":

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

Reguli

Adresarea (relaţ ia utilizator - calculator)

- când **utilizatorul îi dă comenzi calculatorului**, se foloseș te forma **imperativă** (adresare ca de la stăpân la supus):

Text original: Open/ Traducere: Deschide

Text original: Save/ Traducere: Salvează

Text original: Search Files/ Traducere: Caută fiș iere

- când **calculatorul solicită utilizatorul să ia o decizie**, sau când **calculatorul înș tiinţ easă utilizatorul** cu privire la o acţ iune pe care acesta (utilizatorul) trebuie să o ia, se foloseș te forma **politicoasă** (adresare ca de la supus la stăpân) [subl. n.]:

Text original: Do you want to continue?/ Traducere: Doriţ i să continuaţ i ?

Text original: Please try again later/ Traducere: Încercaţ i din nou mai târziu

Text original: You have exceeded the number of registration attempts for this session. Please try again later./ Traducere: Aţ i depăș it numărul de încercări de înregistrare pentru această sesiune. Încercaţ i din nou mai târziu.

- când calculatorul raportează o stare sau o acţ iune pe care o realizează fără intervenţ ia utilizatorului se foloseș te forma reflexivă, calculatorul fiind o entitate abstractă, nu o persoană sau un personaj:

Text original: Could not open file %s
Traducere greș ită: Nu am putut deschide fiș ierul %s
Traducere corectă: Nu s-a putut deschide fiș ierul %s [simbolul % se înlocuieș te cu numele fiș ierului, care este citit din sistem]

Text original: Receiving data from %s
Traducere greș ită: Primesc date de la %s
Traducere corectă: Se primesc date de la %s

Text original: Saving configuration
Traducere greș ită: Salvez configuraţ ia
Traducere corectă: Se salvează configuraţ ia

- pentru butoane care conduc la meniuri adiţ ionale (fără acţ iune imediată), sau poziţ ii de meniu care deschid submeniuri, sau meniuri care constituie titluri ale unor submeniuri, se recomandă folosirea formei impersonale:

BDD-A24137 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

Text original: Manage...
Context: buton a cărui singură acț iune este deschiderea unui meniu adiț ional
Traducere nerecomandată: Gestionează...
Traducere recomandată: Gestionare...

Comentarii:

– Este cel puț in discutabilă, dacă nu de-a dreptul eronată, recomandarea – nu se ș tie de cine ș i, mai ales, pe ce criterii elaborată – că, dacă utilizatorul dă comenzi calculatorului se folosește imperativul la singular, dar dacă situați ia se inversează, calculatorul vorbește „politicos" cu utilizatorul, respectiv „cu dumneavoastră"!

Cum era de așteptat, „recomandarea" a stârnit multe discuț ii ș i, nu ascundem, reacț ii adverse, inclusiv din partea autorului acestor rânduri. Nu se ș tie de ce, autorul recomandării, fără argumente, consideră firească adresarea cu *tu* dacă utilizatorul îi vorbește calculatorului, dar cu *dumneavoastră* dacă utilizatorului îi vorbește calculatorul! Ciudată abordare, mai ales dacă, așa cum notat, nu sunt argumentate criteriile care au stat la baza acestei decizii. Este adevărat că, la un moment dat, părea majoritară tendinț a de a accepta dihotomia tu ~ dumneavoastră în funcț ie de cine cui se adresează (omul mașinii sau mașina omului – nu ne putem abț ine să nu menț ionăm aici *Drepturile Calculatorului* așa cum le definea Stanisław Lem). Ș i astăzi, mulț i ar înclina spre o dihotomie *tu ~ dumneavoastră*, dar tendinț a este spre adoptarea unei soluț ii unitare, la singular. Dar discuț ii vor mai fi...

Am argumentat de ce TREBUIE folosită o singură formă, cea de imperativ singular: deoarece, pe de o parte, într-un „parteneriat om-mașină", ambii sunt egali (așa sunt ș i „drepturile calculatorului" definite de Lem, nu?). În al doilea rând, tendinț a limbii române este ca, în cât mai multe situați ii, să prefere tutuirea, nu adresarea cu dv. Adresarea cu *tu* s-a extins, gradual, în familie (după al doilea război mondial, copiii nu se mai adresează părinț ilor cu dv., cum era uzual până atunci, situați iile inverse fiind rare, exclusiv în mediul rural, ș i niciodată în mediul urban); în relați iile dintre tineri (chiar dacă nu se cunosc, ei se tutuiesc, nu mai folosesc adresarea cu *dumneavoastră* – atragem atenț ia că nu pretutindeni în Europa este aceeași situați ie, de exemplu în Republica Cehă adresarea politicoasă este încă singura admisă în secvenț a din urmă, în cazul dialogului dintre doi tineri care nu s-au cunoscut anterior).

– La fel de ciudată este recomandarea folosirii formei reflexive, atunci când ar fi vorba de o acț iune pe care calculatorul (= sistemul de operare) nu a putut-o finaliza. Nu intrăm în detalii privind originea reflexivului românesc, dar – cert – ș i această „recomandare" este pasibilă de o amendare radicală.

– În sfârș it, autorul (sau autorii) recomandă „folosirea formei impersonale" *gestionare* în loc de *gestionează* (cu alte cuvinte, folosirea formei substantivate de infinitiv lung, altminteri arhaizantă ș i tot mai rară).

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

Există multe alte situaţii care necesită discuţii. Limita acestui articol nu ne permite să intrăm în prea multe detalii. Enumerăm, totuşi, câteva situaţii tipice:

– Româna are o formă de singular, apoi o primă formă de plural (de la 2 la 19, fără prepoziţia *de*) şi de la 20 în sus (cu prepoziţia *de*), aşadar – în total – trei forme (fapt corect notat în pagina citată mai sus).

– Româna are gen gramatical, detaliu care pune alte probleme în raport cu engleza; situaţia este însă similară ori identică în multe alte limbi, din familii diferite (limbi romanice ori slave); genul gramatical lipseşte în limbi precum cele ugro-finice ori în unele limbi orientale cum ar fi coreeana, fapt care – evident – uşurează echivalarea din acest punct de vedere.

– Româna, ca şi engleza, împrumută cu mult uşurinţă, chiar în situaţii în care alte limbi preferă calcul lingvistic. Am dat mai sus exemplul cu *mouse ~ mouse, maus*; sunt însă multe alte situaţii în care româna preferă, mai degrabă, să păstreze forma din original, o extremă fiind că – urmând logica limbii – am putea păstra prea multe forme din engleză (*blog, hard disk, server, tag, trackback, widget* etc.). Se poate pune întrebarea, firească, dacă mai are rost traducerea (a se citi localizarea), dacă nu se face un minim efort spre găsirea unui termen românesc. Pe de altă parte, este clar că româna a acceptat deja un mare număr de termeni IT, la diverse niveluri. În asemenea situaţii, doar uzul şi răbdarea vor alege. Tot atât de adevărat este că uzul trebuie, într-o perioadă aşa de dinamică, dirijat, pe cât este posibil. Din păcate, tocmai acest lucru nu s-a întâmplat: neexistând nicio instituţie care să modereze, să sugereze ori să normeze uzul, deciziile s-au luat, până la urmă, de un grup foarte mic de traducători, majoritatea ingineri IT. În realitate, cei chemaţi să-şi spună părerea ar fi trebui să fie, din contra, utilizatorii neştiutori de engleză şi, eventual, filologii. Între uz şi abuz este, adesea, o distanţă foarte mică.

Situaţia – la ora când scriem aceste rânduri – este, desigur, mult mai bună decât în urmă cu, să spunem, 10-15 ani. Există, pe de o parte, tentative mai mult sau mai puţin reuşite de localizare: Microsoft Windows şi Office sunt localizate în limba română; Ubuntu şi Gentoo, două distribuţii reuşite ale sistemului Linux, sunt, de asemenea, localizate; iOS (sistemul de operare pentru iPhone şi iPad) este localizat şi poate fi un bun punct de reper, mai ales dacă ţinem seama de dinamica extraordinară a răspândirii acestui model de telefon.

Evident, pot fi multe discuţii legate de modul de abordare şi/ sau de reuşita localizării. Dacă ţinem seama de detaliile de mai sus, de modul relativ haotic de abordare a problemei, de orgoliile nejustificate şi de multe abordări diletante, a spera într-o rezolvare rapidă a problemelor ni se pare o utopie. Tot utopică ni se pare speranţa de a răspunde rapid unor întrebări şi / sau unor nelămuriri.

Notăm, în treacăt, că instituţia chemată să reglementeze disputele privind limba română, Academia, nu s-a implicat deloc în problema localizării. Poate e mai bine aşa. Totuşi, tradiţia culturii române este, mai degrabă, spre un for autoritar de

BDD-A24137 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

reglementare, chiar dacă, în acest caz, nu e vorba de o autoritate de tip dictatorial, ci de o autoritate ştiinţifică, măcar de arbitru al disputelor.

În loc de concluzii: perspectivele

După părerea noastră, facultăţile de filologie şi de limbi străine din ţară, în primul rând Catedra de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii din Bucureşti, ar trebui să se implice în aceste discuţii, să devină un for de discuţii, de sugestii, de normare. Există experienţe acumulate în alte ţări, din Uniunea Europeană şi din afara Uniunii Europene (Rusia, ţări din Orientul apropiat ori îndepărtat – ţările arabe, Israelul, China, Japonia, Coreea etc.) Relevantă ar fi comparaţia cu situaţia din alte ţări vecine, pe unele le-am citat mai sus (Ungaria, Polonia), pe altele le citǎm aici (Republica Cehă, Slovacia, Bulgaria, Grecia etc.) Noi credem că neimplicarea filologilor, cel puţin în chestiuni de economia limbii şi de tehnica traducerii – **căci localizarea este, clar, un capitol ori un subcapitol al tehnicii traducerii** – nu a avut implicaţii fericite. Mai exact, a întârziat mult prea mult luarea unor decizii privind abordarea în ansamblu şi în rezolvarea unor chestiuni de detaliu, de terminologie.

Cu speranţa că am deschis o discuţie de interes pentru colegi, încheiem aceste consideraţii propunând o masă rotundă ori chiar un colocviu pe această temă, la care să participe atât profesori şi studenţi ai facultăţilor de filologie şi/sau de limbi străine, dar şi specialişti / ingineri IT. Dialogul interdisciplinar ni se pare, de altfel, singura modalitate de a accelera abordarea problemei în mod coerent şi cu finalitate apropiată.

Tabula Gratulatoria

Aducem mulţumiri celor care ne-au trimis observaţii şi sugestii după lectura primei versiuni a acestui articol, mai ales următorilor inimoşi în ale localizării (în ordine alfabetică): Vlad Arghir, scriitor; Florin Iaru, scriitor; Tudor Vedeanu, administrator al forumului www.command-n.ro şi fondator al forumului www.macuser.ro. Cristian Secară, inimos în localizarea platformei Windows este totdeauna o sursă de inspiraţie. Adi Roiban şi Lucian Constantin sunt alţi doi entuziaşti în localizarea diverselor aplicaţii de tip *open source*.

Dat fiind faptul că, din informaţiile noastre, articolul de faţă este prima tentativă de acest fel pe tema localizării, cel puţin din perspectivă universitară, orice sugestii ori observaţii sunt bine venite.

Referinţe

BDD-A24137 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

Discuț iile privind localizarea sistemelor de operare ș i / sau a aplicaț iilor par total absente din preocupările ș tiinț ifice ale colegilor de breaslă. Ca atare, referinț ele la tema discutată le-am putut identifica exclusiv pe paginile de internet.

Webografie selectivă ș i comentată

http://command-n.ro/forum/index.php, mai ales discuț iile de la http://command-n.ro/forum/forum/37-limba-romana-pe-mac/

http://i18n.ro/home [discuț ii privind localizarea în română, inclusiv un glosar terminologic care se poate descărca gratuit]

http://www.macuser.ro/, mai ales discuț iile de la rubrica

http://www.macuser.ro/index.php/forums/viewforum/44/ ș i, anterior,

http://www.macuser.ro/index.php/forums/viewforum/22/

http://secarica.ro/ [site de referinț ă privind problema codării Unicode; pentru tema localizării ș i a folosirii corecte a limbii române pe platforma Windows, vezi, mai ales, butonul

http://secarica.ro/html/ro.html

http://www.unibuc.ro/ro/cd_sorpaliga_ro (de aici se pot descărca gratuit câteva studii precum ș i alte fiș iere utile ale autorului; tot aici, se găsesc ș i alte referinț e)

Lucrări tipărite

Paliga, S, Sergiu Partenie 2009. *Despre Macintosh ș i sistemul de operare MAC OS X. Răspunsuri la întrebările utilizatorilor.* Ediț ia a doua. Bucureș ti: Meteor Press. [O tentativă de unificare terminologică în sensul celor discutate în articol].

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

Anexe

Două exemple de localizare: 1. Interfaţ a grafică a aplicaţ iei Mellel, cu traducere în română:

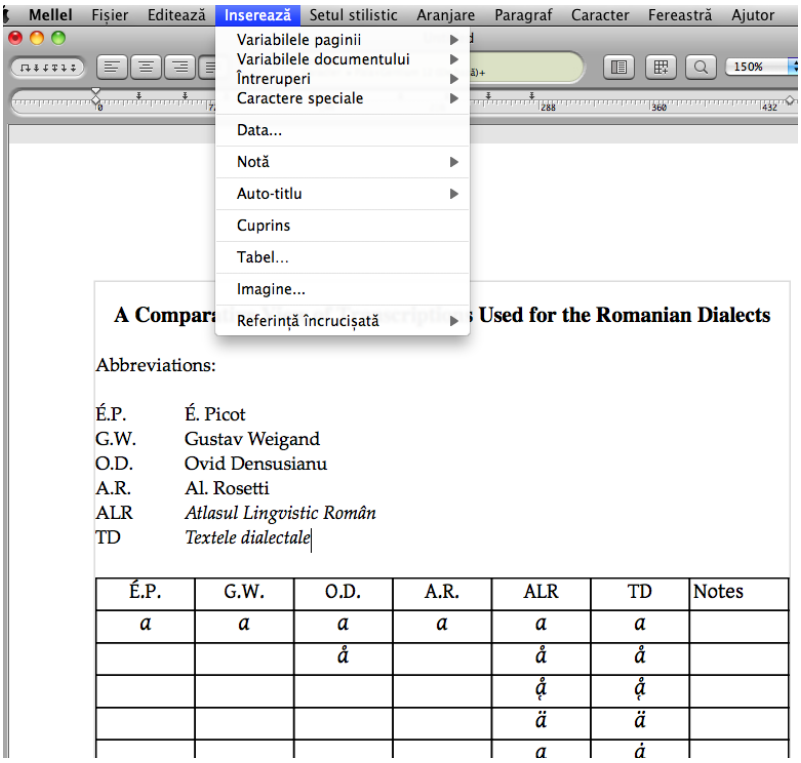

BDD-A24137 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)

2. exemplu de fiș ier tip glosar, rezultat în urma localizării

Cancel	Anulează
Buy Mellel	Cumpără Mellel
Upgrade Details	Detalii privind actualizarea
Formatted Citation:	Citat formatat:
Display:	Afișează:
Edit Citation	Editează referința
Temporary Citation	Citat temporar
Final Citation	Citat final
Exclude from final document	Exclude din documentul final
Don't enclose formatted citation	Nu încercui citatul formatat
Suppress superscript	Elimină caracterele superioare
Citation:	Referința:
Conditional Page Number Format	Format condiționat al numărului paginii
Default number format:	Formatul numărului principal:
Above (same page)	Sus (aceeași pagină)
On the next page	La pagina următoare
Opposite page	Pagina opusă
Below (same page)	Dedesubt (aceeași pagină)
On the previous page	La pagina precedentă
Conditional text when the target is:	Text condiționat când ținta este:
Above	Sus
Below	Dedesubt
Move notes to another stream	Mută notele la alt flux
Delete associated notes	Șterge notele asociate
There are some notes associated with the streams you've just deleted. What would you like to do?	Unele note sunt asociate fluxurilor șterse. \nCe ai dori să faci?
Radio	Radio
Deleted Note Streams	Fluxuri șterse de note
Comments:	Comentarii:

BDD-A24137 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 3.41.188.32 (2026-11-08 04:56:39 UTC)